

Tıp Ötesi

Murat Yurdakök

Tıp Ötesi

Murat Yurdakök

Murat Yurdakök

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı Hastalıkları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi olan Murat Yurdakök, 1954 yılında Ankara'da doğdu. 1978 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1982'de Uzman, 1986'da Öğretim Üyesi, 1987'de Yardımcı Doçent, 1988'de Doçent ve 1995'de Profesör oldu. Halen Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda çalışmaktadır.

Türkiye Milli Pediatri Derneği Önceki Başkanı, Türk Neonatoloji Derneği Önceki Başkanı, Akdeniz Ülkeleri Neonatoloji Dernekleri Birliği (UMENS) Başkanı, Merkezi Avrasya Ülkeleri Neonatoloji Dernekleri Birliği (UCENS) Başkanı, Avrupa Neonatoloji Dernekleri Birliği (UENPS) Genel Sekreteri'dir. 1988-1994 yılları arasında Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu Atatürk Kültür Merkezi Asli Üyeliği görevinde bulunmuştur.

1981 yılından beri Turkish Journal of Pediatrics, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi ile Katkı Pediatri Dergisi'nin Editörlüğü'nde çalışmaktadır. Yurt içinde ve dışında yayınlanmış 506 makalesi, üç kitapçığı vardır. 18 kitapta bölüm yazarı olmuştur. 24'ü tek yazarlı telif, 39'u çok yazarlı telif, editöryel veya çeviri olmak üzere 66 kitabı vardır:

Yayınlanmış kitapları: Bilimsel Görüşle Hipnoz (1977, 1986), İshal (1983), Annelere Çocuk Bakımı (1987), Türk Çocuk Hekimliği Tarihi (1982, 1984), İslamda Çocuk Hekimliği (1984), History of Hacettepe (1984), Pediatrik Paleopatoloji (1986), Hacettepe Çocuk Hastanesi Tarihi (1992), Kur'an ve Hadislerde Çocuk Sağlığı (1992),Yenidoğan Bebeğe Girişimler (1993), Eski İnançlardaki İzler (1994), Doğa ve İnsan Tarihinde Anne Sütü (1996), Ünlü Türk Çocuk Hekimleri (1997), Yenidoğanın Mekanik Ventilasyonu (1999), Kutsal Kitaplarda Çocuk Hekimliği Bilgileri (2001), Pediatrik Terminoloji (2002), Eski Türklerde Çocuk Hekimliği (2003), Yenidoğanda Pulmoner Grafikler (2003), Işığa Doğru (2007), Eski İnançlar ve Hayatımızdaki İzleri (2009), Denemeler (2009), Neonatal Medicine in Ancient Anatolia (2011), Kutsal Sırlar ve Şifreler (2012), Yoğurdu Öyküsü Probiyotiklerin Tarihi (2015).

Diğer yazarlarla birlikte hazırladığı, editörlüğünü veya çeviri editörlüğünü yaptığı kitaplar: Primer Sağlık Hizmetleri Van Deneyimi (1986), Türkiye'de Çocuk Sağlığı ve Türk Çocuk Hekimleri (1988), Çocuk Sağlığı: Temel Bilgiler (1988, 1992), Çocuk Sağlığı: Prepedötik (1990, 1992), Annelere Başarılı Emzirme El Kitabı (1992), Yenidoğanın Akciğer Hastalıkları (1992), Çocuk Hastalıkları: Tanı ve Tedavi (Current Pediatrics'in çevirisi, 1993), Sorularla Pediatri (Pediatric Secrets'in çevirisi, 1993), Pediatri El Kitabı: Acil Yaklaşımlar ve Tanısal Girişimler (1995), Pediatri: Yeni Bilgiler ve Yeni Görüşler (1995), Yenidoğan Bebeklerin Beslenmesi (1996), Çocuklarda Enteral ve Parenteral Beslenme (1997), Sosyal Pediatri (1998), Pediatri Gelişmeler (1999), Yenidoğan Bakımında Hacettepe Uygulamaları (2001), Prematürelerin Beslenmesi (2002), Year Book of Pediatrics'in çevirisi (2002), Rudolph's Fundamentals of Pediatrics'in çevirisi (2002), Pediatriye İnciler: Pratik Pediatri El Kitabı (Pediatrik Pearls: The Handbook of Practical Pediatrics'in çevirisi; 2004), Avery'nin Yenidoğan Hastalıkları El Kitabı (Pocket Companion to Accompany Avery's Diseases of the Newborn'un çevirisi; 2004), Neonatoloji (2004), Yenidoğanda Solunum Desteği (2005), Hocabey ile Anılar (2006), Osborn's Pediatrics'in çevirisi (2007), Temel Pediatri Cep Kitabı (Pocket Essentials of Paediatrics'in çevirisi, 2007), Il Neonato in Europe: Tra Storia e Attualita (2007), Pediatriye Ayrımcı Tanı (Tutorials in Paediatric Differential Diagnosis'in çevirisi, 2008), Çocuklarda Fizik Muayene (Pediatric Physical Examination: An Illustrated Handbook'un çevirisi, 2008), Pediatri Terimleri Sözlüğü (2008), Pediatriye Tanı ve Tedavi: Hacettepe Uygulamaları (2009), Yenidoğan Bakımında Hacettepe Uygulamaları (2009), Türkiye Türkçesi-İngilizce-Azerbaycan Türkçesi-Rusça Tıp Terimleri Sözlüğü (2010), Tıbbi Literatür Kullanıcı Rehberi (Users' Guide to the Medical Literature'in çevirisi, 2010), Children of the Mother Goddess: History of Mediterranean Neonates (2010), Harriet Lane El Kitabı: Pediatriye Antibiyotik Tedavisi (The Harriet Lane Handbook of Pediatric Antimicrobial Therapy'nin çevirisi, 2011), Pediatriye Yeterlik (First Aid for the Pediatric Boards'un çevirisi, 2011), Yenidoğan Hemşireliği (Nursing the Neonate'in çevirisi, 2012), Doktor Hasta Olunca (When Doctors Become Patients'in çevirisi, 2012), Prenatal Pediatri (2012), Rudolph's Pediatrics (çeviri, 2013), Neonatoloji El Kitabı (Manual of Neonatal Care'in çevirisi, 2014), Yenidoğanda Kalıtsal Metabolik Hastalıklar (2014), 5-Dakikada Çocuk Hastalıklarının Değerlendirilmesi (The 5-Minute Pediatric Consult'in çevirisi, 2015).

Tıp Ötesi

Murat Yurdakök

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Profesörü

GÜNEŞ TIP KİTABEVLERİ

Murat Yurdakök: Tıp Ötesi

Birinci Baskı'nın her türlü yayın hakkı **Güneş Tıp Kitabevleri Ltd. Şti.**'ne aittir. Yazılı olarak izin alınmadan ve kaynak gösterilmeden kısmen veya tamamen kopya edilemez; fotokopi, teksir, baskı ve diğer yollarla çoğaltılamaz.

Copyright © 2015

ISBN: 978-975-277-465-0

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni: Murat Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni Yardımcısı: Polat Yılmaz

Yayın Danışmanı: Ali Aktaş

Dizgi - Düzenleme: İhsan Ağın

Kapak Tasarımı: İhsan Ağın

Baskı: Ayrıntı Basım ve Yayın Matbaacılık Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.

İvedik Organize Sanayi Bölgesi 28. Caddesi 770 Sokak

No: 105-A Ostim/Ankara

Telefon: (0312) 394 55 90 - 91 - 92 • Faks: (0312) 394 55 94

Sertifika No: 13987

GENEL DAĞITIM

GÜNEŞ TIP KİTABEVLERİ

ANKARA

M. Rauf İnan Sokak No:3

06410 Sıhhiye / Ankara

Tel: (0312) 431 14 85 • 435 11 91-92

Faks: (0312) 435 84 23

İSTANBUL

Gazeteciler Sitesi Sağlam Fikir Sokak

No: 7/2 Esentepe / İstanbul

Tel: (0212) 356 87 43

Faks: (0212) 356 87 44

KARTAL ŞUBE

Cevizli Mahallesi Denizler Cad.

No: 19/C Kartal / İstanbul

Tel&Faks: (0216) 546 03 47

www.guneskitabevi.com

info@guneskitabevi.com

Kadriye ve Begüm'e...

Önsöz

İnsan yüzyıllarca “karanlıkta” oldukları için etrafında olanları göremedi, anlayamadı. Bilim insanının henüz yaktığı kibritin küçük alevi oldu. Karanlığı aydınlatmaya başlayan bu titrek alevle insanlar karanlığı tamamen aydınlatabileceklerini düşündü, hevesle ellerindeki alevleri büyültmeye çalıştı.

Bugün alevin parlaklığı biraz artmışsa da, insan sadece bastığı yeri biraz görebiliyor; ancak hâlâ büyük bir karanlık içinde. Etrafında oluşan gölgeler onların neler olabileceği konusunda yorumlar yapmaya zorluyor. Birbirlerini göremeyen, ama seslerini duyan insanlar yorumlarını birleştiriyor; bu da felsefi ve dinî düşüncenin gelişmesine yol açıyor. Alevin ışığı arttıkça bir yandan etrafındaki insanların gölgelerini değil kendilerini görmeye başlıyor, diğer yandan biraz daha uzakta çok daha fazla ve karmaşık gölgeler ortaya çıkıyor. Bunları daha önceki yorumlarıyla açıklayamadığından yine onlara dayanarak yeni yorumlamalar yapmaya çalışıyor.

Işığı yakan da, gölgeleri yorumlayan da insan. İnsanın yapabileceği ya ışığı artırarak etrafındakileri daha iyi görmek, ya da bu kadar ışığı kabullenip diğer insanların yorumlarıyla gördüklerine anlam ermeye çalışmak. Ancak etrafını aydınlattıkça gördüklerinin sayısı artacağından onları yorumlamak için felsefi ve dinî yorumlamalara daha çok ihtiyacı oluyor. İnsan her iki durumda da bilim, felsefe ve dinî inançları arasında denge kurarak karanlıkta ayakta durmaya ve yürümeye çalışıyor.

Önsöz

Bugün hissedilen bilimin üstünlüğüne duyulan inanç, beraberinde teknolojinin gücünü de getiren Endüstri Devrimi ile ortaya çıkan bilimsel ilerlemelerin insan yaşamının niceliksel ve niteliksel düzeyini günden güne daha da yükselteceği düşüncesine neden olmuştu. Bu nedenle Voltaire'den Marks'a kadar tüm Bilimsel Aydınlanma düşünürleri dinin fetişizm ve animistik boş inançlardan ibaret olduğuna, dolayısıyla XX. yüzyılda ortadan kalkacağına inanmışlardı. Ancak XXI. yüzyıldaki bilimsel ilerlemeler insanların dinî inançlarına farklı yorumlarla da olsa daha fazla yönelmelerine neden oldu.

Bugün tüm dünyada görülen dinî canlanma, bilimin insanoğlunu uğraştıran tüm sorunların üstesinden gelebileceği yönündeki düşüncenin boşa çıktığının göstermektedir. Bunun iki önemli nedeni vardır. Birincisi bilim ve teknolojinin, yaşamın anlamına açıklık getirememesi. İkincisi beslenmeleri, eğitim durumları ve sosyoekonomik durumları geçtiğimiz yüzyıla göre nispeten düzelen kitlelerin daha kolay yönetilebilmeleri için kökten dinci sloganların yaygınlaşmasıdır.

Günümüzde dinî yorumların da aydınlanmaya ihtiyacı var. Eskiden hekimlerin çoğu aynı zamanda din adamı ve/veya filozof idi. Kanımca bugün de aynı şey gerekli. Başta hekimler olmak üzere bilim adamlarının felsefi ve dinî konularda da düşünmeye başlamaları her bakımdan önemli. Ben de sunduğum bu küçük kitapla konu ile ilgili bilgilerimi ve düşüncelerimi sizlerle paylaşmak istedim. Yararlı olacağı umuduyla; gayret benden, hatalarıma hoşgörü ve yorumlarıma takdir sizden, başarı hepimizden.

Murat Yurdakök

İÇİNDEKİLER

Bilim ve İnanç	1
Fizik Âlem ve Metafizik Âlem.....	1
Apriori ve Aksiyom.....	2
Kanıtlama ve İspatlama.....	4
Ampirik Bilgi ve Apriorik Bilgi.....	5
Nedensellik.....	6
Akıl ve Hikmet.....	7
Mutlak ve Hakikat.....	9
İnanma ve İnanmama.....	11
Tanrı.....	13
Boşluklar ve Sayılar.....	16
İmana Dayalı Akıl.....	18
Akla Dayalı İman.....	23
Akıl ve Doğa Yasaları.....	29
Bilim ve Din.....	30
Bilgiyi Aramak.....	32
Kitap ve Ayna.....	35
Gönül Gözü.....	37
Arif ve Din.....	39
Sevgi.....	41
Dua ve Tedavi	49
Mistik Deneyimler	63
Organik Hastalıklar.....	65
Psikodelikler.....	67
Ruh Molekülleri.....	72
Kötülük	77

İçindekiler

Kâmil İnsan.....	85
Kendini Bilmek	86
Susmayı Bilmek	89
Toplumsal Değerler	95
Mevki.....	97
Görev.....	104
Cahilliğe Karşı	108
Mutluluk.....	110
Özgür Düşünce	115
Sabırla Çalışma	127

için geçerli ve ortak, test edilebilir nitelikte olan, somut bir bilgi kaynağına dayanmaz. Bu özellikleri nedeniyle, Metafizik Âlem'in bilgi kaynağı, ancak doğa ötesi (süpernatürel) ve akıl ötesi (transandantal) bir tebliğ (mesaj), yani "vahi" dir.

Apriori ve Aksiyom

Doğru veya yanlış kesin hüküm bildiren ifadelere "önerme"; doğruluğu ispatlanabilen önermelere "teorem"; doğruluğu ispat edilemeyen veya ispatına gerek duyulmayan ancak doğruluğu kabul edilen, böyle olduğu için öteki önermelerin temeli ve ön dayanağı olan önermelere "aksiyom" denir. Aksiyomlar ispat edilmeden, doğrulukları peşin kabul edilen "apriorik" bilgilerdir. Sözcük eski Yunanca kendiliğinden var olan ilke anlamındaki "aksioma"dan ("aksioun", uygun düşünmek; "aksios", uygun) türetilmiştir

Aksiyomlara dayanan bir felsefe veya bilim aksiyomların yanlışlığı meydana çıkınca çöker. Örneğin "Bir şey her zaman kendisinin aynıdır" önermesi bir mantıksal aksiyomdur. Halbuki Hegel'in diyalektik mantığı bunun doğru olmadığını ortaya koymuştur; bir şey kendisiyle bile aynı değildir, çünkü sürekli olarak değişmektedir.

Matematiksel aksiyom (postulat), mantıksal aksiyomun niceliklere uygulanmasıdır. Örneğin "1 bir doğal sayıdır" bir aksiyomdur; 1'in bir doğal sayı olup olmaması üzerinde bir mantık yürütmeden kabul edilir. "Bir eşitliğe eşit şeyler eklenince veya çıkarılınca eşitlik bozulmaz", "Bir bütün, parçalarından büyüktür", "İki şey ayrı ayrı bir şeye eşitse, o iki şey de kendi aralarında eşittir" ifadeleri de birer aksiyomdur.

Her tür bilginin ve bilimin temelindeki birer çıkış noktası olan aksiyomlar özleri itibarıyla birer "inanç"tır. Bu nedenle varlık alanları (bilgi objeleri) birbirinden farklı olan bilim ve inanç arasında, kesin bir ayrılık olmayıp, tam tersine çok yakın bir ilişki vardır. Hatta "Varlık'ın var", "Bilgi'nin mümkün" olduğunu kabul etmek, en

İnsanoğlu, “tek bir yaratanın varlığını” her zaman hissetti; ancak onun varlığını anlamada güçlük çektiğinden, gördüğü doğa kuvvetlerinin her birine bir tanrı sıfatı vererek, onlara tapınmayı daha pratik buldu. Böylece giderek çok-tanrılı putperestlik dönemine girdi. Ancak en eski ve ilkel toplumlar bile “bir en üst varlık” kabul ederlerdi. Belki de insanlığın ilk dini “bir üstün varlığa” inanmaktı ki, bu bir çeşit “tek tanrıcılık” idi. Putperestlik ve çok tanrıcılık (politeizm) muhtemelen bu ilk dindeki “tek tanrı” fikrinin bozulmuş şekilleriydi.

Eski Atina’da şehrin aristokrat kökenli kıdemli ve deneyimli yöneticilerinin oluşturduğu yüksek yargı kurulunun ve toplandığı yerin adı “Areopagus” idi. “Areopaj” ya da “Areopagus” sözcüğü Yunancadaki “Ares Kayalığı” anlamına gelen “Arius (Areios) Pagus” deyiminden türetilmiştir. Yunan mitolojisine göre Olimpos Tanrıları, Poseidon’un oğlu Alirrothios’u öldüren Savaş Tanrısı Ares’i, Eski Atina’da Akropolis’in Kuzey-Batı’sında yer alan Areopagus’da yargılamışlardır. Diğer bir söylentiye göre burası babası Agamemnon’un katilini öldüren Orestes’in yargılandığı yerdir. Bazıları da Areios adının ruhları yargılayan Ölüler Diyarı’nın Tanrısı Hades’in yardımcıları yılan saçlı cehennem melekleri olan Erinyesler’den geldiğini ileri sürer. Areopagus’un adını günümüze taşıyan tarihî olay Tanrılara inanmadığı, gençlerin ahlakını ve toplumun düzenini bozduğu gerekçesiyle Sokrates’i ölüme mahkûm etmesidir.

Areopagus aynı zamanda çok önemli bir dinî toplanma yeri idi. Burada tanrılar adına tapınaklar ve sunaklar vardı. Bunlar arasında çok gösterişsiz bir sunağın üzerinde şu yazılıydı: “*Agnostos Theos*”, yani “Bilinmeyen Tanrı”. Atinalıların bu “Bilinmeyen Tanrı” adına yemin etmeleri yaygın bir uygulamaydı. Ayrıca Areopagus’ta yargılanacak sanığın yargılamaya başlamadan önce bu “Bilinmeyen Tanrı” üzerine yemin etme zorunluluğu vardı.

Latince “schola” okul, “scholasticus” okula ait anlamına geldiğinden; skolastik felsefe, “okul felsefesi” demektir. Skolastik felsefesinin temel amacı din öğretisini akılla destekleyen veya din dogmalarını akılla temellendirme etkinliğidir. Yeni bilgi edinmek felsefecilerin amacı değildir. Var olan din bilgilerini hiç şüphe duymadan akılla açıklamak ve temellendirmektir. Evreni tek bir hakikatin değişmez yasaları ile açıklayarak Hristiyan Tanrı kuramını desteklemek; böylece birliğin ve düzenin çokluk ve karmaşıklıktan iyi olduğunu ortaya koymak amacı esastır. Akılcı bir düşünce etkinliği ile soyut varlıkları hiç şüphe etmeden kabul etme anlayışı vardır. Akıl, olguları kavrayan ve düzenleyen yeti olarak güven duyulacak tek güçtür.

Dogmatizmin etkisiyle verilen bilgileri doğrudan kabul etmek bu dönemin en önemli özelliğidir. Doğadan ve deneyden kopuk bir bilgi arayışını kabul eden bu dönem, doğa nesnelerinin bilgisini araştırmaya gerek bile duymamıştır. Hazır bir doğa ve evren bilgisini otoriteye duydukları aşırı iman sayesinde kabul etmişler; bunun dışında bir doğa ve evren bilgisi araştırmaya gerek duymamışlardır. Çünkü insan akılı doğrudan, doğru bilgiye erişebilir, doğaya ve nesnelere bakmaya ihtiyaç yoktur. Hristiyanlığa göre evren, yeryüzü için yaratılmıştır. Bu nedenle yeryüzü evrenin merkezi olmak zorundadır. Tanrı, yolladığı kitapta doğanın değişmez kural ve yasalarını vermiştir. Tekrar doğayı incelemeye gerek yoktur. Tekrar incelemek, kilise ve Hristiyan öğretilerine karşı gelmektir.

Akla Dayalı İman

İnsanoğlu yalnız din yoluyla değil, akıl yoluyla da Tanrı'nın varlığını aradı, felsefi ve bilimsel kanıtlar bulmaya çalıştı. Platon (MÖ c.428-c.348) ve öğrencisi Aristoteles (MÖ 384-322) yıldızların düzenli hareketleri incelenirse, bunların düzenleyicisi “Bir Varlık”ın varlığı fikrine gidilebileceğini; Isaac Newton (1642-1727) ve Albert

tır de” (Tâ-Hâ-20:114), “Allah’ı kulları arasında O’ndan korkanlar ancak bilginlerdir” (Fâtır-35:28) denilmektedir.

Paul Davies “Tanrı ve Yeni Fizik” adlı kitabının önsözünde “Tanrıya ulaşmada bilim, dinden daha kesin bir yol sunar. Doğru ya da yanlış, bilim dinî sorunların ciddi olarak çözümlenebileceği noktaya erişmiş durumdadır” demektedir. Bu konuda William James (1842-1910) “İnsan iki kanatlı kuşa benzer. Bu kanatlardan birisini bilim, diğerini iman oluşturur. Bilim ve iman evrenin hazinelerini açmak için kullandığımız iki hakikî altın anahtardır” demektedir. Esasında bilim ve iman aynı anahtarın farklı yüzleridir. Biri olmadan diğeri hiçbir işe yaramaz. İnsan, akıl ve imanı, din ve bilimi ahenkle dengede tutması gerektiğini hiçbir zaman unutmamalıdır.

Kitap ve Ayna

Tevrat’ta belirtildiğine göre Hz. Âdem ve Havva iyi ile kötüyü bilip, bilgelik kazanarak “Tanrı gibi olmak” (Tekvin-3:5) amacıyla Bilgi Ağacı’nın yasak meyvesini yediler ve bilmenin bedelini ödemek zorunda kaldılar. Tanrı onlara günah işlediniz demedi; tersine “*İşte adam iyiyi ve kötüyü bilmekle bizden biri gibi oldu*” dedi (Tekvin-3:22). Diğer bir deyişle Hz. Âdem ve Havva bilgi sahibi olmaları nedeniyle cennetten atıldılar.

İslam düşüncesinde kalem, Allah’ın yarattığı ilk şey olan aklın karşılığıdır. Kur’an-ı Kerim’de “... *kalem ve onunla yazılanlara and olsun ...*” (Kalem-68:1-2) denmekte, evrenin yazılı bir metin olduğu vurgulanmaktadır. Bu yazılı metin “Evrenin Yaradılış Yasası” olarak “Levh-i Mahfuz”da (Korunan Levha) her türlü değişikliğe karşı korunmuştur. Tanrı “*Oku! Kalemle öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir*” (Alak-96:3-5) diyerek, yazdığı bu metnin okunmasını emretmiştir. Bu okuma hem “Levh-i Mahfuz”un, yani Tanrı katındaki “Ana Kitap”ın bir bölümü olan Kur’an-ı Kerim’in okunması, hem de Levh-i Mahfuz’un yansıması olan evrenin okunmasıdır.

sonra) yayınlanan bir çalışma raporu idi.¹³ Çalışma İsrail’de bir üniversite hastanesinde (Rabin Medical Center) 1990-1996 yıllarında kan kültürleri üreme saptanmış sepsisli 3393 hastada yapıldı. Bu hastalar Haziran 2000’de hastalar rastgele iki gruba ayrıldı. Duanın etkisinin incelendiği 1691 hastanın adlarının listesi, onların iyiliği ve tam iyileşmeleri için kısa bir dua eden duacıya verildi. Kontrol grubuna ayrılan 1702 hasta için böyle dua yapılmadı. Dua edilen grupta mortalite %28.1 (475/1691), kontrol grubunda %30.2 (514/1702) olup, istatistiksel olarak farklı değildi ($p = 0.4$). Buna karşılık dualar hastaların hastanede kalma ($p = 0.01$) ve yüksek ateş süreleri ($p = 0.04$) daha kısa idi. Ancak bu çalışmada duacıların etkisi hastalar sepsisten öldükten veya hastaneden taburcu olduktan 4-10 yıl sonra geriye dönük olarak incelenmişti. Araştırmacı da bunu Tanrı’nın çizgisel zamanla sınırlandırılmayacağı şeklinde yorumlamıştı.¹⁸ Bu çalışma bilimsel olmamasına rağmen, Cochrane değerlendirmesine alınan hastaların %75’ini oluşturduğundan önemli istatistiksel etkisi vardı.⁷

Duanın tedavideki yeri konusunun spekülasyonlara açık olmasının bir nedeni de bulguların okuyucuları kandırmaya yönelik olarak sunulmasıdır. Maalesef yeterince incelenmeden yayınlanan bu yazılar, daha sonraki gelişmeler dikkate alınmadan kaynak gösterilmeye devam etmektedir. Bu yayınların en ünlüsü duanın IVF yöntemiyle gebe kalınması oranını artırmasıdır. 11 Eylül 2001’de Dünya Ticaret Merkezi’ne teröristlerin yaptığı saldırıdan hemen sonra ABD’lilerin dini duygularında alevlenme olduğu, ülkeleri için hemen her yerde dua etmeye başladıkları, Tanrı’dan bir mucize ve işaret bekledikleri günlerden 2 Ekim 2001’de *New York Times*’da yayınlandı.¹⁹

New York’daki Columbia Üniversitesi Tıp Merkezi’ndeki araştırmacılar, IVF ile gebe kalmaya çalışan infertil kadınlar için dua eden Hristiyan duacıların, dua edilmeyenlere göre gebe kalma olasılıkla-

dir. Ancak mistik deneyimlerde kalıtımın etkisinin %50 kadar olası biyolojik temelli olduğunu düşündürmektedir.²⁻⁴

Organik Hastalıklar

Eski Yunanlılardan beri epilepsiye “Kutsal Hastalık” denilmesinin nedeni bazı epilepsilerde dinî deneyimlerin yaşanmasıdır. İncil’de olay şeytanın beyni ele geçirmesine bağlanmıştır (Markos-9:14-29). Bunun nedeni bazı epilepsi nöbetlerinde görülen ve duyuları etkileyen; çok kısa, kişiden kişiye değişebilen, haberci bir belirti olan aura’dır. Aura, çok kısa süren, kişiden kişiye değişebilen, epilepsinin haberci bir belirtidir. Birçok epilepsi vakasında aura ya yoktur ya da sonradan hatırlanmaz. Çoğu hastada her epilepsi nöbetinden önce benzer şekilde tekrarlanır. Aura başkaları tarafından görülebilir, fakat hasta tarafından unutulabilir. Korku, midede keleklerin uçuşması, baş ve boğaza doğru yükselen ani anlatılamaz hisler duyulur. Duyularla ilgili karmaşık hislere de rastlanabilir. Beynin temporal lop bölgesinden kaynaklanan epilepsilerin aura oldukça sık görülür; bunların üçte biri psişik içeriklidir. Temporal lop epilepsilerinde en sık görülen psişik bulgular hafıza değişiklikleri (déja vu, jamais vu), görsel ve işitsel hallüsinasyonlar, gerçeklikten kopma, rüya hali, otoskopi (bedenden ayrılma hissi veya kendi vücudunu ayrı hissetme), ekstazi (bedenden geçme, vecd), ölüme yakın deneyim (near-death experience) şeklindedir.⁵

“Ölüme yakın deneyimler”, ölümden dönen insanlarda görülür. Bu insanlar o evrenle birlik duygusu, karanlık bir tünelden geçme, ışığa yaklaşma, hayatın hızla gözden geçmesi, zaman hissini kaybolması ya da yavaşlaması gibi bir ruhi deneyim geçirdiklerini belirtirler.⁵⁻⁷ Kalp durması yaşayan hastaların %2-20’sinin ölüme yakın deneyim yaşadıkları belirlenmiştir.⁸ Sıçanlar üzerinde yapılan çalışmalarda kalp durmasından sonra EEG’de 30 saniye eş zamanlı gama osilasyon görülmekte, ardından beyin ölümünü gösteren

Tabernakl akasya (*A. nilotica* veya *A. seyal*) ağacından yapılmıştı: “*Ve akasya ağacından bir sandık yapacaklar ...*” (Çıkış-25:10); “*Ve mezbahı akasya ağacından ... yapacaksın ...*” (Çıkış-27:1). Tevrat’ta geçen “Şitim Ağacı” muhtemelen *A. tortilis* veya *A. lactea*’dır.

İnka dilinde “Ruhların Şarabı” veya “Ölüm Şarabı” olarak bilinen “Ayahuaska”, bir çalı olan *Psychotria viridis*’in kabuk ve yaprakları ile bir sarmaşık olan *Banisteriopsis caapi*’nin özütünden hazırlanır. DMT içeren ve “Chacrana” yani “Işık” denilen *P. viridis* ağızdan alındığında bağırsakta ve karaciğerde monoamin oksidaz (MAO) enzimi ile parçalanır. Ancak beraberinde bu enzimi inhibe eden (MAOI) bir madde verilirse, parçalanmaz, emilir. “İyileştiren Güç” (“Ayahuaska”) denilen *B. caapi*’nin içerdiği harmal alkaloidleri (harmin %0.3-8.4, harmalin %0.0-0.8, tetrahidroharmin %0.1-2.9) bu özelliktedir. Harmal (Arapça “Haram” sözcüğü ile ilişkilidir) alkaloidleri beyinde de MAOI etkisi yapar. Serotonin (5-hidroksitriptamin) MAO ile inaktive edildiğinden, bu dönüşüm baskılandığında serotonin artar.²³

DMT yapı olarak serotonin ve melatonine, işlev olarak MDMA (5-metoksi-dimetiltriptamin), MDMA (bufotenin), psilosin ve psilosibin gibi psikofelik triptaminlere benzer. DMT’nin hallüsinojenik etkileri serotonin reseptörleri üzerinden olur. “Ayahuaska” ağızdan alındıktan sonra etkisi iki dakikada başlar, en yüksek serum düzeyine 1.5-2 saatte erişir, kısa sürede MAO ile parçalanır, serumda yarılanma ömrü 4-5 saattir. “Ayahuaska” duman (inhalasyon) şeklinde alındığında bir dakika içinde etkili olur, ancak etkisi daha kısa sürer. “Ayahuaska” kullananlarda sağlık yönünden önemli bir olumsuzluk bulunmadığından, hatta psikososyal durumlarının daha iyi nedeniyle Brezilya, Kanada, ABD ve Hollanda’da dini törenlerde kullanımı serbesttir.²⁴

Harmal alkaloidleri üzerlik’te (*Peganum harmala*), *B. caapi*’den çok daha fazla (harman %0.16, harmin %0.4-4.3, harmalin %0.3-5.6,

Mantıksal kötülük problemi evrendeki kötülüğe dayalı olarak, iyi ve güçlü olan bir Tanrı'nın varlığına inancın imkânsız, dolayısıyla akıl dışı olduğunu ileri sürer. Bu problem genellikle şu şekilde bir akıl yürütmeye ortaya konur: İyi bir Tanrı kötülüğe engel olmak ister; her şeye gücü yeten bir Tanrı kötülüğe engel olabilir; kötülük ortadan kalkmadığına göre bu tür iyi ve her şeye gücü yeten bir Tanrı var olamaz. Ayrıca Tanrı'nın tamamen iyi ve her şeye gücü yeten olduğunu, aynı zamanda kötülüğün var olduğunu kabul etmek çelişkidir.

Delilci kötülük problemi şu önermeleri ileri sürer: Tanrı her yönüyle iyi, her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten ise mümkün olan dünyaların en iyisini yaratmıştır. Ancak içinde yaşadığımız dünya, mümkün olan dünyaların en iyisi gibi gözükmemektedir. O halde, bu durumdaki bir dünyayı, her yönüyle iyi, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten bir Tanrı'nın yaratmış olması muhtemel gözükmemektedir.

Kötülük monizm (tikel) ve dualizm olarak iki bağlamda değerlendirilebilir. Evreni armonik bir bütün olarak ele alan monizmin kötülükle ilgili açıklamasına göre, kötülük sadece görüntüden ibarettir; aslında daha bütüncül bir bağlamda bakılabildiğinde o da iyidir. Kötülük gibi görünen şeyler de aslında tümel iyi(lik)lerdir. Kötülüğün payını elden geldiğince sınırlamaya çalışan, hatta kötülüğün var olmadığını, sadece bir yanılsamamız olduğunu ortaya çıkarmaya çalışan teoriler "felsefi iyimserlik" olarak bilinmektedir. Felsefi iyimserlik görüşü ilk kez eski Yunan filozoflarından Heraklit'te (MÖ c.535-c.475) görülür. Heraklit karşıtların ilintisinden söz eder, iyi ile kötünün karşılıklı olarak birbirlerini şart koşup yok edilemez bir birlik oluşturduklarını ileri sürer. Heraklit'e göre "iyi ve kötü birdir". Buna göre belirli şeyleri "kötü" diye reddedersek ve bunu yaparken "iyi" olanın farkında olmazsak kendimizi aldatmış oluruz.

o canı ara / Beden dağındaki gizli mücevheri ara / Ey yürüyüp giden dost, bütün gücünle ara / Ama dışarıda değil, aradığını kendinde ara // O insan Tanrı kitabı sensin / Şahlık güzelliğine bir aynasın sen / Kainatta ne varsa senin dışında değil / Ne arıyorsan kendinden iste, kendinde ara / Ne arıyorsan, işte o sensin sen" der.

Hacı Bektaş (1207-1271) "Dervişlik hırkada, taçta değildir / Hareket nurdadır, saçta değildir / Her ne arar isen kendinde ara / Kudüste Mekke'de, Haçta değildir";

Yunus Emre (ö. c.1320) "İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir / Sen kendini bilmezsen / Bu nasıl okumadır" ve "Çok aradım, özledim / Yeri göğü aradım / Çok aradım bulamadım / Buldum insan içinde";

Hacı Bayram-ı Veli (1352-1430) "Bayram özünü bildi / Bileni anda buldu / Bulan ol kendin oldu / Sen seni bil seni";

Şeyh Galip (1757-1798) "Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen" (alemlerin özüsün);

Rıza Tevfik (1869-1949) "Gel derviş beri gel, yabana gitme / Ne arıyorsan inan sendedir / Nefsine beyhude eziyet etme / Kabe'ye maksudun, Rahman sendedir / Talib-i Hak isen kitaba bakma / Okumak bilersen Kur'an sendedir / Yalnız sen kadirsin hayr ile şerre / Şerre malik isen şeytan sendedir / Her şeyin varlığı senin özündedir / Kendini çok görmek kendi sözüdür / Bu mülke hükmeden senin özündür / Kalıbın kürsüdür, sultan sendedir / Şimdi ağah oldum sırr-ı esrare / Alemi yaratan vicdan sendedir" demektedir.

Sokrates "Kendinin ne olduğunu bilmek bilge olmaktır" diyor ve şöyle devam ediyor: "Biz kendimizin ne olduğunu bilmezsek, bize ait olan şeylerin gerçekten bizim olup olmadığını bilemeyiz. Kendinin olan şeyleri bilmeyen kimse, başkalarına ait olan şeyleri de bilemez. Böyle bir kişi ne yaptığını bile bilmez, yanılır. Yanılınca da hem kendisine, hem de diğer insanlara kötü davranır. Böyle olunca hem kendisi, hem de ilişki kurduğu kişiler mutsuz olur.

mez, geçer.” Romalı ünlü filozoflardan Seneca (MÖ 4 - MS 65), “hükümdarlar hem halkın dertlerini çekmek, hem de onları övmek zorundadır” der.

Yüksek mevkilerin tabanı kaygandır; bazen önemsemedikleri davranışlarından ötürü kolayca gözden düşebilirler. Bu nedenle yüksek mevkilerdekilerin her zaman mevkilerini kaybedebileceklerini, bunların geçici olduğunu unutmamaları gerekir. Kur’an-ı Kerim’de “... Mülkün sahibi olan Allah’ım, mülkü dilediğine verirsın, dilediğinden çekip alırsın, dilediğini alçaltırsın, iyilik elindedir...” (Âl-i İmrân-3:26) denilmektedir. Mevlâna Mesnevi’sinde “A gönlü uyumuş kişi, sana baki kalmayacak bu mülkü sen rüya bil” ve “Beylik azledilmenin acılığına değmez, insan bir gün gülerse yüzyıl titrer” der.

Yüksek mevkinin sağladığı olanaklar kişide olumlu veya olumsuz duygularının ortaya çıkmasına yol açar. Olumsuz özelliklerin belirmesi, toplumda kişinin o mevkiye layık olmadığı duygusunun gelişmesine neden olur. Bu da o mevkinin kolayca kaybedilmesi için ilk basamaktır. Önemli olan yüksek mevkilerin kişinin iyi ve olumlu özelliklerini ortaya çıkarması ve bunların yönetilenlere yansıtılmasıdır. Mevlâna “Allahım şu sayılardan kurtar bizi. Sayıların tadına düşmüşüz, başka tat ver bize” diye dua ederek, “Ey bu cihana esir olan! Sen adını Cihan’ın Emiri koymuşsun / Ey bu cihanın kölesi ve canı mahpus olan kişi, ne zaman kendine Cihan’ın Efendisi diyeceksin” der. Bu dünyayı asıl niteliği ile kavramayıp; mal çokluğu, mevki yüksekliği olarak görüp ölenlerin halini Yunus, “Hani mülke benim diyen köşk ü saray beğenmeyen / Şimdi bir evde yatarlar, taşlar örtmüş üstlerini ... / Bunlar bir vakit beyler idi, kapıcılar korlar idi / Gel imdi gör bilmeyesin, bey hangidir ya kulları” sözleriyle çok anlamlı bir şekilde anlatmıştır.

Yüksek mevkilerin sağladığı kudret gözlerimizi kamaştırırmalı, bizi yanıltmamalıdır. “Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil,

Farabi, “insanın varoluşundan amaç, mutluluğu elde etmesi ve mutluluk da mümkün varlıkların elde edebilecekleri en son yetkinlik olunca, insanın bu mutluluğu nasıl elde edebileceğini belirtmesi gerekir” demektedir. Farabi’ye göre her insan, üstün mutluluğu elde etmek için birçok şeye muhtaç olan bir yaratılışla (fıtrat) varlığa gelmiştir. Onun eylemlerinin hepsini tek başına sağlaması mümkün değildir. İnsan her biri kendisinin özel bir ihtiyacını karşılayacak birçok insana, kısaca toplusal bir varlık olmaya muhtaçtır. Bu nedenle Farabi’ye göre mutluluk, bütün insanların biraraya gelerek yardımlaşmaları için ortak ve evrensel bir zemin oluşturur.

Farabi’ye göre mutluluk “mutlak biçimde iyiliktir”, yani “kendisi için istenen, hiçbir zaman başka şeyin elde edilmesi için istenmeyen iyiliktir”. Mutluluk, “öyle bir amaçtır ki, bu amaca erdemli eylemlerle ulaşılır, karşısı ise bedbahtlıktır”. “Mutluluğun ötesinde insanın elde edebileceği daha büyük bir iyilik yoktur. Mutluluğun elde edilmesinde yararlı olan iradi eylemler, iyi eylemlerdir. Bu açıdan mutluluk “her insanın özlem (aşk) duyabileceği bir amaçtır.” Mutluluğun bu özelliği, onun evrenselliği konusunda bize bilgi verir. Farabi, kısaca mutluluğu “insan ruhunun, varlığında maddeye muhtaç olmayacak biçimde varlıkta bir tür yetkinliğe dönüşmesidir” diye tanımlar. Buna göre mutluluk tamamen insanın yetkinliğini sağlayan akli bir etkinliktir. Aklın etkinliğinden kaynaklanan bir durumdur. Başka bir deyişle mutluluk, insan aklının sağlayabileceği en son yetkinliğe kadar uzanabilme çabasıdır. İnsan, bu dereceye bütün erdemleri uygulamak suretiyle ulaşır. İnsanı mutluluğa götüren eylemler gelişi güzel eylemler değil, nazari aklın yöntemiyle şekillenen, seçmeye dayalı, amaçlı ve ilkeli eylemlerdir. Bunun için mutluluğu kazanmada bilgi ve seçme özelliği birinci derece önem taşımaktadır.

Farabi’ye göre insanın davranışlarının amacı iyi için olmalıdır. Bunun için insan önce kendini, sonra da evreni anlamalıdır. Evrenin

sonsuz bir ilkenin görünümü olduğuna inanıyor ve bu düşüncelerini itici ve iğneleyici bir üslup ile savunuyordu. Özgür düşüncesi-nin mahkeme kararı ile engellenmesini kendisinin yok olmasıyla bir tutan Bruno, hakkındaki hükmü okuyan yargıçlara söyle der; “Siz bu hükmü okurken korkuyorsunuz, fakat ben dinlerken korkmuyorum”.

Düşünce özgürlüğünün hukuki sınırı, Kant’ın söylediği şekilde “bir kişinin özgürlüğünün sınırı, başkalarının özgürlüklerinin sınırır”. Bu durumda düşünce, saldırı nitelikli eylemle birleşirse suçun tinsel unsurunu oluşturur.

Esasında düşünce özgürlüğüne en önemli sınır yasalarla getirilmiştir. Özgürlükçü demokrasinin dışındaki rejimlerde, kurulu düzenin koruyuculuğunu üstlenen veya çıkarlarını kurulu düzende bulan egemen çevreler, kişinin düşünme yeteneğini kendileri için tehlikeli bulduklarından, düşüncelerin söz veya yazıyla anlatımına, okuma özgürlüğüne karşı çıkarak toplumsal bilinçlenmeyi önlemeye çalışmışlardır. Ancak bu davranış doğaya ters bir tutumdur. Çünkü insanların düşüncelerini engellemenin yolu yoktur. Kişiler yok edilseler bile, düşünen insanlar ortadan kaldırılamaz.

Düşünce özgürlüğü ve bunu uygulama, yani özgür irade doğal olarak insanda doğuştan vardır. Ancak özgür irade insanın; her istediğini yapması, başkalarının zararına da olsa özgür düşündüğünü uygulamaya koyabilmesi değildir. Hangi tür özgürlük olursa olsun, insanlara hiçbir zaman ve mekânda sınırsız olarak verilmemiştir. Zira sınırsız özgürlük fayda yerine zarar getirdiği gibi, toplumu fikir, düşünce ve ahlâk kargaşasına ve yozlaşmaya götürür. Tıpkı, “Demokrasilerde demokrasiyi yok etme özgürlüğünün bulunmaması” gibi.

Düşünce özgürlüğü insan haklarının en önemli unsurudur. Çağdaş anlayış devletin tüm görüşlere ve ideolojilere hoşgörülü ve yansız bir tutum içinde olması; düşünce özgürlüğünü hukuk ve yasalarla korumasıdır. Düşünce suçu tarihsel süreçte gerilerde kalmıştır. Çağdaş devletin, düşüncelerin açıklanmasına getirdiği sınır;

Enbiyâ-21:94), Allah'ın her kuluna kabiliyet ve çalışmasına göre nimet ve imkânlar vereceği, başkalarının ellerindekileri kıskanarak ömür geçirmek yerine, elleriyle kazandıklarının değerini bilmeleri (Nisâ-4:32), ahiret hayatı için çalışırken dünyadan da nasibin unutulmaması (Kasas-28:77) ve çalışmanın daima meşru yolda olması gerektiği (Bakara-2:114) vurgulanmıştır. Günümüzde gerek İslam dünyasında gerekse Batı dünyasında çalışmanın, hem zihinsel hem de ekonomik hayat için genellikle kültürel faktörlerin etkisi yoluyla ahlaki ve kutsal bir özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkün görünmekte; çalışmanın bir erdem olduğu kabul edilmektedir. Çalışma, insanlığın gelişmesi için zorunluluk olduğundan insanlar için ahlaki bir görev, toplumsal bir sorumluluk, insani bir erdemdir.

Ancak çalışma yalnız kas gücü ve alın teri ile yapılmaz. İnsanlığın gelişmesi için akıl gücüyle yapılacak çalışmalar, kas gücüyle yapılanlar kadar önemlidir. Esasında çalışmaları kas gücüyle ve akıl gücüyle yapılanlar şeklinde ikiye ayırmak doğru değildir. Çünkü kas gücüyle yapılan çalışmalarda akıl, çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve gerçekleştirilmesinde için gereklidir. Toplum için yapılan çalışmalara bazı kişiler kas güçleri, bazıları akılları, bazıları da her ikisiyle katkıda bulunur. Akılsızca yapılan çalışmaların hiçbir anlamı olmayacağı gibi, kas gücüyle eyleme geçmeyen akli çalışmaların toplum için yararı yoktur. Önemli olan her iki gücün birlikte ortaya konmasıdır. Kişiler de bireysel olarak değerlendirildiklerinde bazı alanlarda kas, bazı alanlarda da akıl güçleriyle toplumsal kalkınma için çalışmalıdır.

Bu bilinçle çalışan, toplum için hizmeti amaç edinen kişiler, Kâmil İnsanlar'dır. Kâmil İnsan gerçeğin doğada ve kendi vicdanında gizli olduğuna ve "Büyük Eseri" kendisinin yaratacağına inanır. Hakikatin batıla, özgürlüğün köleliğe, bilimin cahillliğe, iyiliğin kötülüğe ve sonuçta hayatın ölüme zaferini öğretmek ve yaymakla yükümlü olduğunu bilir. Yaşamın belirli bir zaman diliminde ortaya

FIAT LUX

**GÜNEŞ TIP
KİTABEVLERİ**
www.guneskitabevi.com
info@guneskitabevi.com

